

Samenvatting

Het college legt de 'Ontwikkelvisie voor het Zuidelijk Maasdal' ter vaststelling voor aan de gemeenteraad. De visie is in opdracht van de gemeentes Eijsden-Margraten en Maastricht opgesteld en richt zich op de kansen en mogelijkheden om de hoogwaterbescherming in beide gemeentes (het zuidelijk Maasdal) op peil te houden/brengen met maatregelen die hoogwaterstandverlagend en waterkerend zijn. Daarnaast is deze visie een bouwsteen voor het document dat in 2018 wordt opgesteld voor het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Met al deze maatregelen willen we de stad duurzaam beschermen tegen hoogwater waarbij rekening wordt gehouden met klimaatverandering.

Beslispunten

1. Akkoord gaan met de 'Ontwikkelvisie voor het Zuidelijk Maasdal'.
2. De 'Ontwikkelvisie' via bijgevoegd Raadsvoorstel ter vaststelling aan de raad voor te leggen.
3. De raad voorstellen om de inzet van de ENCI groeve en de afleiding van water via het Albertkanaal als hoogwatermaatregelen buiten de verdere uitwerking van het MIRT onderzoek te houden.

Besluit Burgemeester en Wethouders d.d. 23 januari 2018:

Conform.

1. Aanleiding

Eind 2014 heeft het Kabinet een beslissing genomen over het Deltaprogramma 2015. Daarin is aangegeven dat het beschermingsniveau van onder andere Maastricht tegen hoogwater in de Maas zou moeten worden verhoogd tot een overstromingsrisico van 1 maal in de 1000 jaar voor het stedelijk gebied van Maastricht, tot een maal in de 3000 jaar voor de oostelijke Maasoever. Voor Maastricht Oost is een hogere bescherming noodzakelijk omdat in dat gebied grotere schade en meer slachtoffers te verwachten zijn ingeval van een overstroming dan in de rest van de stad. Voor St.Pieter en de kernen Borgharen en Itteren is het beschermingsniveau vastgesteld op een overstromingsrisico van 1 maal in de 300 jaar.

Het Rijk en de Provincie Limburg hebben de gemeenten Maastricht en Eijsden-Margraten gevraagd om in het kader van het Meerjaren Investeringsprogramma Ruimte en Transport (MIRT) een onderzoek te starten naar mogelijke maatregelen om Maastricht en Eijsden naar de toekomst toe beter te beschermen tegen extreem hoge waterstanden in de Maas. Het onderzoek is dan ook uitgevoerd in nauwe samenwerking met de gemeente Eijsden-Margraten.

Het college heeft het plan van aanpak daarvoor op 15 mei 2015 vastgesteld. De eerste fase van het plan betrof een analyse van de vraagstelling op welke manier(en) we de problematiek van de hoogwaterveiligheid in Maastricht en omgeving kunnen aanpakken. Dit heeft geresulteerd in een overzicht van nader te onderzoeken en uit te werken maatregelen.

Het MIRT staat voor het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport en heeft betrekking op het fysieke domein. In het MIRT zijn projecten en programma's opgenomen waarbij het Rijk samen met de regio werkt aan de ruimtelijke inrichting van Nederland. Om op de MIRT agenda terecht te komen moeten een aantal stappen worden doorlopen, daarvoor zijn een aantal spelregels ontwikkeld, op basis daarvan is een agendering in het Bestuurlijk Overleg MIRT mogelijk. Met inachtneming van deze spelregels heeft Maastricht de opdracht gekregen om een zogenaamd MIRT onderzoek uit te voeren, dit moet uiteindelijk resulteren in een startbeslissing en de opdracht tot een MIRT verkenning. De MIRT verkenning heeft tot doel- om op basis van een grondige probleemanalyse- te komen tot een slimme, duurzame en klimaatbestendige oplossing door de hoogwateropgave breed te onderzoeken, de doelstellingen en probleemanalyse te concretiseren en een inzichtelijke afweging te maken. Tevens wordt hierin een onderzoek gedaan naar mogelijke cofinancieringsbronnen. Ieder jaar worden MIRT verkenningen tegen elkaar afgewogen en geprioriteerd, dit binnen de beschikbare budgetten van de betrokken partijen. Een verkenning gaat dus niet automatisch door naar een planuitwerking.

Om daaraan te voldoen hebben de gemeenten Maastricht en Eijsden-Margraten een extern bureau de opdracht gegeven om te komen tot een 'Ontwikkelvisie voor het Zuidelijk Maasdal', daaraan hebben de Provincie Limburg, Waterschap Limburg, Rijkswaterstaat en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (voorheen Infrastructuur en Milieu) meegewerkt. Daarvoor is op 24 mei 2017 een samenwerkingsovereenkomst ondertekend.

Dit is een eerste stap in het proces en is van belang om goede afwegingen in dit proces te kunnen maken. Deze Ontwikkelvisie ligt nu voor, deze wordt vastgesteld door de beide gemeenteraden en wordt onderschreven door de andere partijen. Deze visie wordt door de partijen gezien als een afwegingskader in de zoektocht naar de kansrijke oplossingen. Daarnaast wordt deze visie gezien als een bouwsteen voor het nog op te stellen beslisdocument in binnen het kader van de MIRT spelregels. Daarnaast zal de ontwikkelvisie worden opgenomen in de nog op te stellen omgevingsvisie en vertaald worden in het omgevingsplan.

2. Context

Op 5 april 2016 heeft het college ingestemd met de collegenota aangaande de verdere aanpak hoogwaterveiligheid, het college heeft toen de opdracht gegeven om een verdere analyse uit te voeren naar mogelijke kansrijke oplossingen, dit op basis van het 'Startdocument', daarover is de Raad vervolgens middels een Raadsinformatiebrief op 3 juni 2016 nader over geïnformeerd.

Het 'Startdocument' bevatte de analyse van de vraagstelling op welke manier(en) de problematiek van de hoogwaterveiligheid in Maastricht en omgeving kan worden aangepakt. Om te komen tot een antwoord op deze vraag is als eerste stap een 'Ontwikkelvisie' opgesteld. Deze 'Ontwikkelvisie' is een bouwsteen in het MIRT-Onderzoek voor het Zuidelijk Maasdal. Het onderzoeksgebied betreft het zuidelijk Maasdal inclusief de waterkeringen op het grondgebied van de gemeenten Maastricht en Eijsden-Margraten. De visie richt zich vanuit de verschillende gebiedsopgaven (waaronder de hoogwateropgave) primair op de ruimtelijke ontwikkeling voor het zuidelijk Maasdal als geheel.

Om in het zuidelijk Maasdal de hoogwaterbescherming van Maastricht en Eijsden-Margraten op peil te houden/brengen zijn maatregelen nodig die hoogwaterstand-verlagend en waterkerend zijn. Uit de onderzoeksagenda van 2016 zijn acht potentiële maatregelen nader onderzocht.

1. Groene rivier Borgharen – Itteren
2. optimalisering doorstroming eiland Bosscherveld
3. Verbreding Maas bij Franciscus Romanusweg
4. Optimaliseren doorstroming Pietersplas
5. Opvang top hoogwatergolf in ENCI-groeve

6. Afstemming met België
7. Verdieping van het zomerbed
8. Verhoging en versterking van bestaande dijken

Op basis van de hydraulische en ruimtelijke analyses worden naast dijkversterking vijf van de acht potentiële verruimingsmaatregelen vanuit de visie beoordeeld als interessant voor nader onderzoek:

- Groene rivier Borgharen Itteren (maatregel 1) – Het verbeteren van de doorstroming ten oosten van Borgharen en Itteren kan Rivierpark Maasvallei als natuurgebied versterken.
- Optimaliseren doorstroming eiland Bosscherveld (maatregel 2) – een combinatie van waterstandsdeling en diverse potentiële meekoppelkansen, waaronder een verbetering van de nautische veiligheid.
- Franciscus Romanusweg (maatregel 3) – een potentiële combinatie van waterstandsdeling en stedelijke ambities in de flessenhals van Maastricht.
- Optimaliseren doorstroming Pietersplas (maatregel 4) - een potentiële combinatie van waterstandsdeling en de gewenste kwaliteitsimpuls voor het gebied.
- Verdieping van het zomerbed (maatregel 7) – een relatief grote potentiële waterstandsdeling, afhankelijk van de (kosten)technische uitvoerbaarheid en het effect op de functies van de rivier.
- Verhoging en versterking bestaande dijken (2050) (maatregel 8) – Voor een aantal keringen lijkt de toekomstig benodigde ophoging ruimtelijk inpasbaar. De restopgave bij een maximale pakket som lijkt inpasbaar te zijn.

In het onderzoek is retentie in de ENCI groeve (maatregel 5) als niet kansrijk beoordeeld. Dit heeft met name te maken met de beperkte opslagcapaciteit in relatie tot de grote opgave, de korte voorspelbaarheid, de onzekerheden in golfvorm en topafvoer en de noodzaak van menselijk handelen.

Maatregel 6, Afstemming België en daaraan gekoppeld afleiding via het Albertkanaal wordt ook als minder kansrijk gezien. Wel wordt geconcludeerd dat Internationale samenwerking belangrijk blijft. In het overleg met België moet de basis worden gelegd voor verdergaande samenwerking. De concreet benoemde maatregel zoals afleiding via het Albertkanaal lijkt nu nog ver weg en technisch gezien erg gecompliceerd en daardoor minder kansrijk.

In het kader van de 'Ontwikkelvisie' is er ook gezocht naar mogelijke meekoppelkansen, deze helpen in financiële en kwalitatieve zin in de slagingskans om voor de verkenning in aanmerking te komen.

Een 'echte' meekoppelkans is een investeringsvoornemen vanuit een andere beleidssector dan hoogwaterveiligheid, die kan meehelpen om een maatregel meer integraal en kansrijker te maken.

Om daadwerkelijk te bepalen of iets een meekoppelkans is, is een verdiepingsslag nodig, waarbij wordt gekeken of er daadwerkelijk budget is gereserveerd en of er mogelijkheden zijn om plannen en

budgetten te combineren met hoogwatermaatregelen. Een aantal meekoppelkansen zijn in beeld gebracht maar er is ook geconstateerd dat hiervoor nog geen financiële dragers aanwezig zijn. (behoudens vermeden dijkversterkingskosten)

3. Gewenste situatie

De totale hoogwateropgave in 2075 bedraagt tot 1.80 meter hoogte, alle genoemde maatregelen reduceren de opgave met in totaal circa 1.00 meter (waterstandsverlaging) zodat er nog een restopgave is van circa 0,70-0,80 meter, een en ander is uiteraard afhankelijk van de locatie. Daarmee wordt de hoogteopgave ten aanzien van dijken al behoorlijk gereduceerd en wordt er ingezet op het vergroten en versterken van de ruimtelijke kwaliteit.

Na een analyse van het vigerende beleid is er een overstijgende ambitie ontstaan ten aanzien van het zuidelijk Maasdal in 2050: veilig, aantrekkelijk en met openbaar toegankelijke oevers. Insteek daarbij is 'ruimte voor de rivier daar waar dat kan en dijken verhogen daar waar het moet'. De meest concrete ambities en opgaven en daarmee potentiële meekoppelkansen vanuit het huidige beleid zijn:

- Hoogwaterveiligheid op orde in 2050 (Rijksoverheid en Waterschap Limburg).
- Realiseren openbare en groene Maasoevers Maastricht (Gemeente Maastricht).
- Uitwerking stad-landzones.
- Kwaliteitsimpuls voor de omgeving plassengebied Maastricht-Eijsden.
- Recreatieve fiets/wandelroutes Borgharen-Itteren
- Renovatie stuw Borgharen.
- Verbeteren nautische veiligheid .
- Renovatie Julianakanaal (Rijkswaterstaat).

De beleidsambities van de regionale partijen voor het zuidelijk Maasdal zijn concreet vertaald in een toekomstbeeld 2050 dat tijdens de schetsateliers mede door bewoners en experts is aangereikt en verrijkt. Kernpunten van de visie zijn Meer Maascontact, Stad en landschap verbonden, Routes langs de Maas, Bouwen aan een 'Maas-experience'.

De ontwikkeling van het rivierbed Bovenmaas vergt een integrale verkenning naar het samenspel tussen dijken en rivierverruiming. In een MIRT verkenning zouden de opgaven nader moeten worden onderzocht naast een nauwkeurige analyse van de benodigde dijkversterkingen en eventuele te vermijden kosten. Alleen zo kan voorkomen worden dat de hoogwateropgave wordt ingevuld met kades waardoor het historisch aanzicht van de stad en het contact met de Maas verloren gaat.

4. Effect op duurzaamheid en/of gezondheid

Doel van het project hoogwaterveiligheid is om de stad duurzaam te beschermen tegen hoogwater (Maas). Daarbij rekening houdend met de klimaatverandering en de behoefte aan een lager overstromingsrisico. Een en ander conform de nieuwe normeringen uit het Deltaprogramma grote rivieren.

5. Effect op de openbare ruimte

Niet van toepassing.

6. Personeel en organisatie

Niet van toepassing

7. Informatiemanagement en automatisering

Niet van toepassing

8. Financiën

De totale realisatiekosten voor de zes overgebleven maatregelen (inclusief maatregel Eijsden-Margraten) bedragen circa € 284 miljoen. Indien er rivierverruimde maatregelen worden genomen dan hoeft het waterschap minder te investeren in de aanpassing van dijken, deze zogenaamde vermeden kosten kunnen als bijdrage in het project worden ingezet. Dit betreft een bedrag van circa € 28 miljoen.

Deze nota heeft in dit kader geen financiële consequenties, de opgave is nu om gelden te genereren om dit programma mogelijk te maken.

9. Aanbestedingen

Niet van toepassing

10. Participatie tot heden

In 2015 en 2016 hebben een aantal 'Mijn Maas cafés' plaatsgevonden, deze hebben in het proces om te komen tot een Ontwikkelvisie een vervolg gekregen in de vorm van een tweetal schetsateliers op 11 en 12 september. Een terugkoppeling hiervan is voorzien in januari 2018. Doel van schetsateliers was enerzijds het informeren van aanwezigen over voortgang en stand van zaken en anderzijds het 'ophalen van informatie' door het presenteren en interactief bespreken van maatregelen. Beide avonden zijn goed bezocht door ca. 40 aanwezigen per avond. Aanwezigen waren positief kritisch. In de levendige discussies op beide avonden zijn veel gespreksonderwerpen

op tafel gekomen. In het in het Werkboek bijgevoegde verslag wordt een korte samenvatting gegeven van informatie die de projectgroep op deze avonden heeft 'opgehaald'. Daarnaast is er op 13 december een bestuursconferentie georganiseerd voor alle betrokken partijen.

11. Voorstel

1. Akkoord gaan met de 'Ontwikkelvisie voor het Zuidelijk Maasdal'.
2. De 'Ontwikkelvisie' via bijgevoegd Raadsvoorstel ter vaststelling aan de raad voor te leggen.
3. De inzet van de ENCI groeve en afleiding via het Albertkanaal als hoogwatermaatregel buiten de verdere uitwerking van het MIRT onderzoek houden.

12. Uitvoering, evaluatie en vervolg

Op basis van de 'Ontwikkelvisie' wordt een beslisdocument opgesteld voor het BO MIRT eind 2018.

Er zijn vervolgens vier mogelijkheden:

- Er is geen verdere actie nodig, de opgave is helder en dit is voldoende voor de korte termijn.
- Er wordt aangesloten op de Lange Termijn Ambitie voor de Maas.
- Er zijn acties nodig waarover direct bestuurlijke afspraken kunnen worden gemaakt, bijvoorbeeld een programma van optimalisatiemaatregelen of maatregelen buiten de kaders van het MIRT.
- Uit het MIRT onderzoek blijkt dat het oplossen van de opgave(n) mogelijk een substantiële overheidsinvestering vraagt. Indien dit het geval is, wordt aanbevolen een MIRT startbeslissing voor te bereiden en een MIRT verkenning te starten waarbij breed gekeken wordt naar mogelijke oplossingen.

De MIRT onderzoeksrapportage wordt voor de status 'startbesluit en verkenning' aangedragen voor het Bestuurlijk Overleg MIRT met de Minister van Infrastructuur en Waterstaat eind 2018.

De 'Ontwikkelvisie Zuidelijk Maasdal' is tevens een bouwsteen voor de nog op te stellen gemeentelijke omgevingsvisies en omgevingsplannen.